

LA PARTICIPACIÓ DE SÓLLER A L'ARMADA SANTA (1398-1399)

Jaume Sastre Moll (UIB)

RESUM

Durant el regnat de Martí I l'Humà l'illa de Mallorca i les costes del llevant peninsular van rebre l'escomesa piràtica d'una manera intensa. A Mallorca, el 1397 uns pirates van barrejar S'Arracó d'Andratx i van emportar-se'n alguns habitants. A Torreblanca del Regne de València van ser captivades 110 persones més un calze amb Formes Sagrades.

La profanació del Cos de Crist va encendre els ànims de les institucions. La ciutat de València va decidir armar un estol per donar escarment al pirata nord-africà. Per augmentar la seva eficàcia decidí convidar les ciutats costaneres: Barcelona, Tortosa, i Mallorca.

La participació mallorquina va ser nombrosa, unes 35 embarcacions, entre grans i petites, i aproximadament uns 3.000 homes.

Sóller participà amb naus, diners i homes. Al port de Sóller van arribar els únics rastres de botí que coneixem d'aquella expedició, que va fracassar aparatosament.

A finals del segle XIV els regnes de València i Mallorca acordaren equipar dues armades conjuntes per escarmentar les continuades agressions piràtiques que, des del nord d'Àfrica, atemorien i saquejaven les costes del Llevant peninsular i les Illes.

Sembla que el mòbil detonant que impulsà tal actuació fou el saqueig de la vila de Torreblanca, en el Regne de València, a finals de l'any 1396¹, per uns pirates barbarescs que, a més de captivar tota la població (unes 108 persones), incendiaren la vila i robaren unes formes sagrades de la seva església. Aquest fet sacríleg, notificat pels diplomàtics valencians davant la cúria papal avinyonesa, fou suficient pretext per aconseguir del papa Benet XIII (1 de març de 1398) el signe de creuada per a l'expedició armada.²

Tant el Consell General de València com el de la ciutat de Barcelona, el setembre de 1397, decidiren armar un estol que castigàs aquella afronta, resolució que va ser secundada per altres ciutats costaneres, afectades pel mateix mal, la pirateria.

El Consell de Cent Jurats de Barcelona es va comprometre a equipar 10 galeres, però l'obligació feudal de recolzar el rei contra el vescomte de Castellbó exigint pel monarca, va fer recular Barcelona i retre la seva participació (11 de gener de 1398).³

Davant aquest contratemps, el Consell General de València, amb la intenció de potenciar la seva efectivitat, decidí invitar altres ciutats del litoral, entre elles Tarragona, Tortosa, Mallorca, Eivissa, Girona, Perpinyà i Colliure.

Segons el notari Mateu Salcet, en el mes de novembre de 1397 arribà a Mallorca un tal Cardona, missatge dels Jurats de València i Barcelona, per notificar als de Mallorca la formació d'un estol contra els pirates i saber quina ajuda podrien aportar a l'armada.⁴

La ciutat de València, fent una prova d'entusiasme, acordà armar 5 galeres i 5 galiotes; Perpinyà es va comprometre a equipar 3 galeres; Barcelona, lliure del compromís inicial, decidí armar 2 galeres; Xàtiva demanà ajuda econòmica per poder participar-hi amb altres poblacions amb una galera.

A l'illa de Mallorca els esdeveniments els coneixem gràcies a les anotacions fetes pel notari Salcet en les cobertes dels seus protocols. Segons el notari, el

¹ A principis de l'any 1398 el noble P. de Queralt havia de presentar al rei de Tunis uns capítols que de ser ratificats pel soldà podien ser el principi d'una pau. El primer d'ells diu així: *Primerament feta la salutació acostumada e hauda allí informació ans de totes coses ab aquells que li semblarà si les VII Formes del Cors de Jesu Christ les quals ab una custodia d'argent foren levades de Torreblanca per IIII galees de moros de Bugia o vassalls del Rey de Tuniz en l'any M CCC XC VI són allí ...* ACA Reg. 2240 fol. 74-75.

² IVARS CARDONA, A. *Dues creuades valenciano-mallorquines a les costes de Berbaria (1397-1399)*, València 1921.

³ IVARS CARDONA, A. *Dues creuades...* ob. cit. Apèndix XIII.

⁴ CAMPANER y FUENTES, A. *Cronicón Maioricense. Noticias y relaciones históricas de Mallorca desde 1229 a 1800*. Palma de Mallorca 1881, pp. 129.

20 de març de 1398 es col·locaren papers rotulats a les portes de les esglésies que notificaven la formació d'una armada i de les indulgències i Sants Perdots concedits pel Papa als que participessin en aquella, i a tots aquells que ajudessin econòmicament, amb presents i almoines, al seu equipament.

El 16 d'abril, a instàncies del Gran e General Consell es dictava una talla general, de 12.000 lliures, per armar quatre galeres amb les quals es pensava participar.⁵ Dissabte 11 de maig, el frare franciscà Joan Examenó, doctor en Teologia, predicava la creuada a la mateixa Seu. Després del sermó se celebrà una solemne processó que recorregué la via del Corpus Christi.⁶ I segons paraules del notari *aquell jorn fo reebuda la dita crehuada per molts e diverses del dit Regne e d'altres*.

L'èxit aconseguit a la Ciutat també va tenir ressò a les viles de fora. El teòleg Joan Examenó i Joan Desbach, jurat del regne, recorregueren les principals viles per animar la gent a sumar-se a l'empresa. El resultat fou el compromís d'alguns a armar embarcacions menors. Menorca i Eivissa també es comprometeren a equipar embarcacions més petites.⁷

Davant l'èxit aconseguit, la Ciutat de Mallorca envià al rei uns capítols per a poder disposar d'un capità general i d'una clara autonomia. La petició insular fou degudament atesa, ja que el 30 de maig eren confirmats uns capítols,⁸ i el 31 de maig el virrei de l'illa Huc d'Anglesola,⁹ governador del regne, era nomenat capità de l'armada illenca.

Mentrestant el rei Martí I l'Humà enviava al rei de Tunis el seu ambaixador, Pere de Queralt, per negociar un pacte de pau, que gravitava sobre aquests cinc punts:

- La devolució de les Formes Sagrades robades de Torreblanca.
- La redempció dels captius cristians, vassalls de la Corona, que estiguessin sota el seu poder.
- Petició d'un tribut anual de 3.000 dobles d'or.
- La llibertat comercial de les naus dels seus súbdits.
- La llibertat de l'illa de Gerba i la seva devolució al regne de Sicília.

⁵ SASTRE MOLL, J. "Dos tallas levantadas a finales del siglo XIV". *Estudis de Prehistòria, d'Història de Mayurqa i d'Història de Mallorca*, 1982 pp. 241-258.

⁶ CAMPANER, A. *Cronicón Maioricense...* ob. cit. p.p. 129-130.

⁷ SASTRE MOLL, J. "La aportación menorquina e ibicenca a la Armada Santa (1398-1399)". *Fontes rerum Balearium*, 3. Palma 1979-80, pp. 425-432.

⁸ SASTRE MOLL, J. Aportación mallorquina a la Armada Santa (1398-1399). BSAL 37, Palma 1979-80, pp. 505-513

⁹ IVARS CARDONA, A. *Dues creuades...* ob. cit. Apèndix XLIV.

Però les negociacions de pau fracassaren, de manera que a finals de juny l'armada valenciana sortí en direcció a Port Fangós, on s'havien de concentrar amb la resta de les embarcacions equipades per les ciutats del Llevant.

El capità general de l'estol valencià, Jofre de Rocaberti, arribava a Mallorca el 13 de juliol. Segons el notari, Rocaberti entrà en el port amb 9 galeres i una galiota, a les quals dia rere dia s'anaren afegint altres 4 galeres i 8 galiotes.

Donada la veu de partir, el 24 de juliol de 1398, Jofre de Rocaberti sortí de Portopí fent la via d'Eivissa, on s'havia acordat realitzar la definitiva concentració. El 2 d'agost també sortia del port de Portopí el noble virrei, Huc d'Anglesola, amb el comandament de l'estol mallorquí.

Congregades les dues armades a la badia d'Eivissa, es manà *fer mostra de les persones e de lurs armes* davant el castell. Segons Salcet hi havia *L veles de fustes de rem*s, les demás eren *fustes redents*; les galeres sumaven un total de 19, i el nombre de combatents 7.500, entre els quals hi havia 400 homes d'armes, *so és gentils homens o tals qui s'armen e són cuberts de ferre*.

Revisats els efectius militars, els dos almiralls sortiren amb les seves respectives armades d'Eivissa i el 14 d'agost prengueren rumb al nord d'Àfrica. Durant el trajecte una forta tempesta els dugué davant la vila de Tedelis. Els pocs efectius d'aquell lloc no pogueren impedir el desembarc i la vila fou presa el 27 d'agost.

Durant un dia i mig els creuats es dedicaren al saqueig, i durant aquell foren violentament robades i destruïdes moltes mercaderies que Pere Villalonga, Antoni Reyners i altres mercaders mallorquins tenien emmagatzemades en algunes cases de la vila i disposades per embarcar-les a Mallorca.

Però altres fets neguitejaren aquesta primera expedició: l'orde de evacuar el lloc per la xurma i el trasllat de les embarcacions a un altre lloc, va ser aprofitat pels efectius musulmans per iniciar una atac. La sorpresa de l'escomesa originà tal confusió que alguns nobles foren abatuts pels musulmans, i hi morí el virrei Huc d'Anglesola, Joan Desbach i en Montagut.

L'armada mallorquina, tornant a les Illes, sofrí una gran tempesta que desbaratà la formació de les naus. Moltes perderen rem, veles, timons... altres, menys afortunades, s'enfonsaren. A causa dels desperfectes i en ser temps poc donat a la navegació, l'expedició s'ajornà fins el mes de març següent.

El botí aconseguit en aquesta primera expedició fou d'escassa consideració. Segons el notari es capturaren unes 450 persones, mentre que J. Rullan, en redactar la seva Història de Sóller, ressenya el botí aconseguit per la barca

d'en Mateu Torrent de migrat valor.¹⁰ Segons el notari Salcet, el botí, reunit a la Sala del Castell Reial de l'Almudaina, es repartí, i el primer d'octubre d'aquell mateix anys s'elegia com a nou capità de l'estol mallorquí Berenguer de Montagut,¹¹ lloctinent de la governació del regne.

El resultat és difícil de quantificar. Les dues armades quedaren molt malmeses per la tempesta. Alguns efectius navals de l'estol valencià, més compromesos amb el Sant Pare, referen algunes naus amb el botí aconseguit i tragueren de la ciutat d'Avignon Benet XIII, en aquell moments assetjat per les tropes del rei de França.

Si hem de creure els autors valencians, l'escomesa de Tedeliç fou tot un èxit. Fins i tot alguns apuntaven que s'havien recobrat les Sagrades Formes que els pirates argelins havien robat a Torreblanca.¹²

L'armada mallorquina també quedà malparada. Però en l'ànim del mercaders illencs va quedar un mal regust; el robatori i destrucció de nombroses mercaderies i la pèrdua de les cases de contractació d'aquell lloc eren raons suficients per fer néixer una actitud adversa.

Novament és el notari qui ens dona notícies precises de l'armada. Just iniciada la primavera, el 25 de març es feia una crida convocant novament els que s'havien compromès, amb la promesa de premiar amb 5 dobles d'or tots aquells que apressessin un moro o portessin el seu cap a Mallorca.

El 26 de juliol de 1399 els Jurats de la ciutat de València notificaven al rei Martí la sortida de 30 naus de la seva armada en direcció a les illes, estol que fondejà en el port de Maó (Menorca), mentre un altre contingent, format per 6 galeres i una galiota armada, arribaven a Mallorca el dia 30 del mateix mes.

A Mallorca, segons el notari, dia 6 d'agost se celebrà una solemne processó que, de Ciutat, es dirigí a la petita església de l'extrem del port, on el frare Joan Exemeno celebrà una missa per exhortar els participants.

Al dia següent l'estol mallorquí, comandat per Berenguer de Montagut sortí de Ciutat *faent la via del Cap Blanch* per dirigir-se a Maó, on s'ajuntà amb l'estol valencià. Allà també es va fer mostra de la gent armada, i en total es comptabilitzaren uns 5.000 combatents.

¹⁰ RULLAN, J. *Historia de Sóller, en sus relaciones con la General de Mallorca*. Palma de Mallorca 1875, vol. I, p. 14.

¹¹ ARM LR 44 fol. 166bisv-167; ACA Reg. 2242 fol. 34v-35 Publ. per IVARS CARDONA, A. Dues creuades ... ob. cit. Apèndix LXXIII.

¹² RODRIGUEZ, C. y SAINT CYR, J. *Ensayo de Bibliografía Menor Hispanomusulmana*, Madrid 1970, notes 1538 y 1566.

El 21 d'agost es donà l'ordre de sortida, però novament una tempesta obligà les embarcacions a retornar i esperar la bonança. Després d'una setmana els estols arribaren enfront de la ciutat de Bona.

Els fets davant Bona són coneguts per dues fonts. La primera les refereix el notari mallorquí; l'altra és la narració que va fer Guillem Carbonell, clavari de l'estol valencià, en una carta escrita en el mateix golf de Bona, el 3 de setembre, als Jurats de València.¹³

Segons el notari, l'estol fondejà davant Bona el 31 d'agost, i el primer de setembre s'iniciaren les primeres accions bèl·liques. El dia 2 s'efectuà el desembarcament de la majoria dels efectius militars. Però molt prest es va saber que els musulmans havien estat avisats, feia uns mesos per mercaders mallorquins, de la prompta arribada de l'armada. L'avís els havia permès aprovisionar la ciutat i reunir un gran nombre de combatents. Segons l'escrivà *molta bona gent de cavall tro en nombre de III mil, en los quals era lo rey de Constantina e lo nebot del rey de Tunij. Aximatex de bona gent de peu tro en nombre de XV mil, entre lancers, ballesters, flexers e altres...*

El primer intent d'assalt a la ciutat de Bona resultà un rotund fracàs, ja que després de prendre una petita fortalesa propera a la ciutat, fou abandonada *e los cristians se meteren en fuyte e per la penya avall jaquiren-se anar stro a mar, jaquint les jarmes en terra, faent lurs esforç de poder-se recullir en les fustes, e per la multitut de les gents no's podien recullir, ans los uns negaven los altres; e per aquesta manera moriren dels cristians, axí per mans de moros com en la mar, qualscunes C persones, entre les quals l'onrat mossèn Ortis de Sent Martí...* segueix el notari.

Abandonat el lloc de Bona, els capitans deliberaren quina decisió prendre. El de València pretenia fer la via de Llevant, mentre que el mallorquí suggeria anar cap a ponent. El desacord motivà la separació dels dos estols.

L'armada valenciana, a mitjan setembre, era localitzada en el golf de Tunis. La mallorquina navegà ribetejant la costa, arribant a Alcoll i a Giger, però la negativa de molts a desembarcar motivà la indignació del capità *e tornaren ab gran vergonya e minvar lus*, escrivia lacònicament el notari.

Segons Salcet, el 9 de setembre la galera capitana feia la seva entrada en el port de Portopí, acompanyada d'altres embarcacions. Al fracàs expedicionari s'hi afegia la pèrdua d'altres embarcacions a resultes d'una forta tempesta.

¹³ IVARS CARDONA, A. *Dues creuades...* ob. cit. Apèndix CXVIII.

Els supervivents, conscients de la seva sort, aquell mateix dia pujaven a la Seu amb indumentàries penitencials, per donar gràcies a Déu de la gràcia obtinguda. Darrere quedava una iniciativa que a més de costosa en vides i diners, havia acabat en un vertader fracàs.

LA PARTICIPACIÓ DE SÓLLER A L'ARMADA SANTA

Per decisió del Gran e General Consell, el regne decidí fer una contribució important a la proposta dels Jurats de València. La Ciutat, junt amb la majoria de les viles mallorquines, acordaren contribuir econòmicament per sufragar l'armament de quatre galeres que havien de participar en l'Armada Santa. A la proposta també s'hi sumaren nombrosos particulars que decidiren armar embarcacions pel seu compte. Per poder pagar el cost d'aquelles quatre galeres el Gran i General Consell decidí recaptar una talla de 12.000 lliures, de les quals 4.010 serien pagades per la part forana, la resta per la Ciutat, segons aquella disposició dictada pel rei Sanxo I de Mallorca en la Sentència Arbitral de Bellver de l'any 1316 entre ciutadans i forans.

La vila taxada amb una major contribució va ser Inca, amb 388 lliures, a la qual seguiren Sóller (260 lliures), Pollença (253 lliures), Sineu (223 lliures), Lluçmajor (223 lliures), i Alcúdia (209 lliures) més altres 27 poblacions.

Segons el document general, la talla havia de captar-se de la manera següent: cada casada pagaria 2 sous, i la resta seria abonat pels veïns *a sou e liura*, és a dir, proporcional a la seva disponibilitat i riquesa.

La documentació emanada per la Governació ens informa de que durant l'any 1398 i 1399 els recaptadors sol·licitaren del lloctinent poder enviar *capdeguytes* i *porters* a les viles per exigir dels pobladors aquelles quantitats, dàdives i profertes que havien fet en uns moments d'eufòria col·lectiva, i els quals després molts d'ells no tenien possibilitat de pagar.

Així, el 30 d'agost de 1398 va ser el primer requeriment, data en què Sóller encara devia 160 lliures. El següent va ser el 27 de setembre, sense que la quantitat hagués sofert alteració alguna. Però el 19 de novembre el deute de Sóller havia desaparegut, quan les altres poblacions devien un total de 825 lliures (20'5% de les 4.010 lliures).

Van ser necessàries dues altres intervencions més per reduir al 7'1% el deute total (284 lliures 11 sous), suma que encara arossegava el gener de

1400 i de la qual ja no es parla més, indicatiu que aquella quantitat residual no arribà a ingressar-se.

Però la major participació de la vila de Sóller va ser en l'aportació naval. Segons es desprèn de la documentació, la vila va armar dues o tres embarcacions: la barca de Mateu Torrent, sabater, la galiota de Jaume *Miró* i Bartomeu Pelliser *Ça Bleda* de Sóller, naus que coneixem per les petites qüestions que protagonitzaren els participants en aquelles. Pareix ser que a la vila també s'armà un rampí. També anaren homes de Sóller a la galera armada pels mestres i de la qual eren patrons Perico Mosqueroles i Antoni Servera.

La barca armada de Mateu Torrens era una petita nau, capaç de transportar entre 16 – 18 persones, que solien aportar una quantitat en l'armament i l'equipatge de la nau. Així doncs, tots ells quedaven obligats i a les ordres del seu patró, que a la vegada era el clavari, persona que s'encarregava de gestionar el botí.

La barca d'en Mateu Torrent és important perquè és l'única que ens informa del botí aconseguit en l'expedició a Tedeliç. En la relació que es va fer hi havia:

- Recipients de llautó i aram.
- Catifes de ràfia i llana
- Ormejos de teixir, com pintes, puats i alguns sacs de llana
- Un albernus i una esclava mora d'uns 50 anys.

És evident que el botí aconseguit va ser migrat, del qual no es podien treure molt diners.

A principi d'octubre es presentaren a Sóller dos homes de Felanitx demanant part d'aquell botí. El patró al·legà que no els coneixia, però aquells eren socis del cunyat d'en Mateu que havien contribuït econòmicament en l'armament de la barca. El plet entre el patró i els reclamants es va haver de resoldre davant els Cònsols de la Mar, ja que les parts eren ja fetes i repartides.

L'embarcació que aporta més documentació és la armada per Jaume Deyà, àlies *Miró*, i Bartomeu Pallisser *Ça Bleda* que, segons es diu repetidament, havia aportat molt diners en l'armament de l'embarcació.

En la galiota hi anaren en Jaume Ros, que era l'escrivà, en P. Julià, n'Esteve Adam, en Pere Alexandrí, en Bartomeu Planes d'Ayamans i Pere Tries, tots ells de Sóller i Antoni Agost, rector de la vila d'Inca.

Jaume *Miró* i Bartomeu Palliser van ser demandats per l'hereva d'Antoni Ribes de Sóller perquè quan construïren la galiota havien fet tallar molta

fusta i no havien pagat res a la propietària, de manera que la queixa es va presentar davant el lloctinent, qui manà al batle de la localitat que donessin la deguda satisfacció econòmica a la demandant. També van ser demandats per Pere Rossell de Sóller, que els va proporcionar 42 fustes, que utilitzaren per varar i construir la galera, però aquells ni tan sols les havien retornades, sinó que les havien abandonat a la riba de la mar en perjudici del seu propietari.

Pere Tries també se'n va queixar. Segons el seu testimoni, devia 6 florins d'or a Jacme *Miró*, però aquell li retenia les armes i no li volia donar la part del botí que necessitava per pagar el deute. Semblant argumentació feien P. Julià, Esteva Adam i Jaume Ros, ja que demanaven la part que els corresponia.

Però el botí aconseguit no era tan substancios com alguns creien. En el mes de desembre de 1399 els components de la galiota no acceptaven els comptes que Antoni Agost, rector d'Inca, presentava. La decisió presa pel lloctinent va ser enviar a demanar el patró i clavari a la seva cort per una revisió definitiva dels comptes.

Un problema semblant passava amb el rampí armat a Sóller, pel prevere Antoni Font de Sóller, juntament amb altres persones. Segons alguns, la quantitat a repartir derivada del botí devia ser elevada, però els comptes del vicari no eren tan crescuts com els altres pensaven. Per donar una solució, l'oficial del Bisbe demanà al vicari de l'església parroquial de Sóller que sortís a favor del prevere Antoni. Però la solució definitiva la donà el lloctinent. Manà que els Jurats de la vila nomenessin un representant de la part dels acordats de l'embarcació, que amb el vicari revisarien definitivament els comptes.

Però la casuística era més complexa. Totes les persones que assistiren a la creuada gaudien d'un aplaçament dels seus deutes durant un any. Aquesta gràcia també motivà moltes reclamacions.

Bartomeu Pellisser de Sóller, aquell que havia contribuït amb crescudes quantitats en l'armament de la galiota, devia 10 lliures a Pere Sunyer de la localitat, d'una compra de vi. En no pagar, el batle pretenia embargar-li part dels seus béns. Però el lloctinent, amb un to amenaçant, va manar al batle que tornés enrere l'actuació, ja que el referit Bartomeu gaudia de *guinatge*.

Bartomeu Planes d'Ayamans, acordat en la galiota de Jaume *Miró*, també va ser embargat pel batle, però el dictat del lloctinent va fer-lo recular quan a la seva carta l'amenaçava amb 50 lliures si seguia amb l'embargament contra el dit Bartomeu.

El lloctinent, capità de l'armada mallorquina intentava amb tots els mitjans possibles no perjudicar els acordats de l'expedició, però es veu que hi havia batles que no estaven disposats a que els vilatans no complissin els seus compromisos.

CONCLUSIÓ

Les dues expedicions nord-africanes van ser un rotund fracàs, tant des de la perspectiva política, com de la comercial i econòmica.

Els dos estols no prestaren grans serveis a la Corona, malgrat les bravates triomfalistes d'alguns autors posteriors. Des del punt de vista comercial, els mallorquins van perdre no sols les cases de contractació i els magatzems de Tedeliç, sinó també el prestigi i la confiança guanyada durant tot un segle.

Econòmicament va suposar el fracàs més estrepitos. La pèrdua de naus, homes i diners va acabar d'arruïnar la mala situació econòmica de molts petits armadors que difícilment van poder recuperar-se de les quantitats invertides en una empresa de bogeria.

Malgrat tot això algú va escriure una :”*Relación del Memorable Triunfo del Gremio de Curtidores de la Ciudad de Valencia en la Recuperación del SS. Sacramento de la villa de Torreblanca, sita en su Reyno, que robaron los moros argelinos en el año 1397, de que se hace recuerdo por sus individuos con motivo de la solemne proclamación del Señor Don Carlos IV ... que celebra la dicha Ciudad en los días 13, 14, y 15 de febrero de este año 1789*”.¹⁴

¹⁴ “Verídica relación que manifiesta el memorable naval triunfo de los curtidores contra argelinos piratas, quando sacrílegos estos, robaron de Torreblanca la rica joya de un byril, y fue el año 1397, cuya memoria renueva este gremio en ocasión del nacimiento de los Infantes Don Carlos y Don Felipe de Borbón.” Valencia, Benito Monfort 1784.

APORTACIÓ DOCUMENTAL

RECAPTACIÓ DE LA CONTRIBUCIÓ FORANA A L'ARMADA SANTA (1398-99)

Localitat	16-IV-1398	30-VIII-1398	27-IX-1398	19-XI-1398	11-I-1399
Alaró	91 lb.	59 lb.	58 lb.		
Alcudia	209 lb.	109 lb.	109 lb.	30 lb.	
Andratx	69 lb.	--	--	69 lb.	39 lb.
Artà	132 lb.	62 lb.	62 lb.	33 lb.	
Bunyola	95 lb.	3 lb. 10 s.	3 lb. 10 s.		
Calvià	25 lb.	5 lb. 10 s.	5 lb. 10 s.		
Campanet	58 lb.	10 lb.	10 lb.		
Campos	91 lb.	29 lb.	29 lb.	22 lb. 10 s.	
Castellitx	77 lb.	--	--		
Escorca	36 lb.	6 lb.	6 lb.		
Esporles	69 lb.	4 lb.	4 lb.		
Felanitx	132 lb.	67 lb.	67 lb.	27 lb.	37 lb.
Huyalfàs	62 lb.	16 lb.	16 lb.	5 lb.	5 lb.
Inca	388 lb.	189 lb.	189 lb.	79 lb.	58 lb. 10 s.
Llucmajor	223 lb.	132 lb.	132 lb.	83 lb.	43 lb.
Manacor	223 lb.	114 lb.	114 lb.	65 lb.	43 lb.
Marratxí	14 lb.	14 lb.	14 lb.	14 lb.	10 lb.
Montuïri	91 lb.	--	--		
Muro	165 lb.	105 lb.	105 lb.	60 lb.	5 lb.
Petra	132 lb.	32 lb.	32 lb.		
Pollença	253 lb.	153 lb.	153 lb.		53 lb.
Porreres	146 lb.	146 lb.	147 lb.		
Puigpunyent	36 lb.	14 lb.	14 lb.		6 lb. 11 s.
Robines	121 lb.	121 lb.	--		
S. Joan de Sineu	91 lb.	81 lb.	81 lb.	91 lb.	34 lb.
Santanyí	55 lb.	--	--		
Selva	130 lb.	70 lb.	65 lb.	17 lb.	
Sencelles	91 lb.	54 lb.	54 lb.		
Sineu	223 lb.	163 lb.	153 lb.	163 lb.	163 lb.
Sóller	260 lb.	160 lb.	160 lb.		
Sta. M ^a de Muro	80 lb.	80 lb.	80 lb.	50 lb.	50 lb.
Sta. M ^a des Camí	58 lb.	16 lb.	16 lb. 10 s.		16 lb. 10 s.
Valldemossa	84 lb.	--	--		

DOCUMENTS¹⁵

I

1398 juliol 14, Mallorca

El lloctinent notifica al batle de Sóller que els molins de la vila molguin les 122 quarteres de forment que han de proveir la galera dels patrons Perico Moqueroles i Antoni Cervera, abans de qualsevol encàrrec.

ARM LC 74 fol. 101v-102

SÓLLER

Loctinent de Governador en lo regne de Mallorca

En batle etc: per spatxament del hostol qui prestament deu partir de Mallorca sia molt necessari que aquelles C XX II quarteres de forment les quals deven servir a les galeas de la qual són patrons en Perico Moscarolles, Anthoni Cervera sien de present moltes. Emperamor d'assò a vos dehim e manam sots pena de L lliures al fisch reyal aplicadores que en continent vistes les presents fassats manament als muliners del vostre batliu que tots altres afers jaquits, fassen molre les dites C XX II quarteres de forment per spatxament de la dita galea. Data en Mallorca a XIII juliol l'any M CCC XC VIII : Berenguer de Montagut.

II

1398 juliol 14, Mallorca

FELANITX, PORRERES, MANACOR, SÓLLER

El lloctinent mana als batles de les referides parròquies que com la nau d'Antoni Cervera i Perico Mosqueroles, juntament amb altres embarcacions armades, han de salpar aquesta setmana, és necessari que aquells que hagin fet algun oferiment a la dita galera paguin abans de dimecres. Passat aquest temps enviarem un *cap de guayta* per embargar-los els béns.

ARM LC 73 fol. 97v-98

III

1398 setembre 5,

Inventari del botí aconseguit per la barca de Mateu Torrent en l'assalt a Tedeliç.

AMS Cúria Reial 11 fol. 56-56v

Die mercurii quinta mensis septembris anno a nativitate Domini M^o CCC^a XC^a octavo.

Lo die e any demunt dit, com una barcha, la qual era manada en lo stol fet contra moros de Berberia, fos arribada en lo port de Sóller, la qual patronatjava en Matheu Torrent sabater, del dit loch, per tant l'honorat en Lorens Bisbal, batle reyal de Sóller stant present l'honorat en Matheu de Loscos, procurador reyal de Mallorques en la vila de la dita parròquia, requerit per lo dit honorat procurador reyal, anà en lo port de Sóller encemps ab mi, Johan Avinyó, notari de la cort reyal de Sóller, Jacme Sart capdeguayta de Sóller, per pendre inventari de totes robes e béns que fossen en la dita barcha, e fossen stades de la presa feta en Berberia e en lo dit port jatsia lo dit patró e altres qui ab ell anaven fossen atrobats vinents en la vila de Sóller, tornats en lo dit port prengué inventari de totes les dites robes e béns en la dita barcha trobades axí com davall és scrit, presents en assò per testimonis aquí presents e apellats Jacme Arbona, Pere Rotlan, Bernat Mostra, Antoni Riba, Antoni Bujosa e Jacme Rotlan mercader e altres, e foren trobades les robes següents:

¹⁵ ARM (Arxiu del Regne de Mallorca); AMS (Arxiu Municipal de Sóller); LC (Secció de Lletres Comunes).

Una caldera redona
 Un calderó
 Un basinet de lautó pla
 Un canelobre de lautó
 Un morteret de coure
 Altre morteret de coure trencat
 Un dau de ferro
 Una caldera redona
 Un calderó
 Un basinet de lautó pla
 Un canelobre de lautó
 Un morteret de coure
 Altre morteret de coure trencat
 Un clau de ferro
 Una clau de ferro morisca
 Dues catifes, una blanca e altra pintada
 Dotse cànnyems de li picat blanchs
 Cinch peses de xibeni de li picat blanch
 Dos trossets de drap del dit xibeni
 Un aibaratar de cavalcar sobre albarda ab botana de drap blau en una part de li e
 altre listat.
 Tres servidores de fust pintades
 Una conquesta
 Un basí
 XXXII rams de fill
 Dos rams de cotó en un sarró
 Un sach de lana entorn mig quintar de li
 Tres puats
 Tres pintes de pentinat li
 Un serró de lana lossa
 Un albernús de stamenya negre
 Una mora de edat L anys en torn
 AMS Curia Reial 11, fol. 56-56v.

IV

1398 octubre 7, Mallorca

Guillem Pi i Maymó Julià, veïns de Felanitx, es presenten davant Llorens Bisbal, batle de Sóller, demanant-li que obligàs Mateu Torrens, sabater i patró d'un llaüt, que els fes donació de la part que els corresponia dels béns aconseguits a Tedeliç. Mateu Torrens diu que no coneix Guillem Pi ni Maymó Julià, tan sols diu conèixer Guillamó Jordi de Felanitx, cunyat de Mateu, amb el qual pactà armar el llaüt, associat amb Guillamó Jordi i Maymó Julià també armadors. Com les parts del botí han estat fetes, aquest cas ja és competència dels Cònsols de la Mar de Mallorca, i són ells que han de donar el veredict. Per aquesta raó el lloctinent mana que el dijous següent es presentin davant ells per exposar el cas.

AMS Cúria Reial 11 fol. 72v-73

V

1398 octubre 7, Mallorca

Pere Tries de Sóller, del lloc dels Banys, deu sis florins d'or a Jacme Deyà, àlies *Miró*, patró d'una galiota armada de l'estol fet contra moros, segons un document fet per Bernat Sala,

escrivà, en l'illa d'Eivissa el dia 20 d'agost de 1398, i actuant com a testimonis Antoni Piquer, Miquel Feliu i Antoni Agostí de Mallorca. Però com en Pere no pot pagar, Jacme Deyà reté en la seva barca les seves armes i altres coses. Com això és una qüestió que pertany als Cònsols de la Mar de Mallorca, hem notificat que el proper dijous es presentin davant d'ells.

ARS Cúria Reial 11, fol. 73

VI

1398 octubre 23

Berenguer de Montagut, lloctinent del noble cavaller Ramon d'Abella, conseller reial i governador del regne de Mallorca, al batle de la vila de Sóller: Bartomeu Pelliser *de Sa Bleda* de Sóller s'ha presentat a nostra cort i ha dit de aquest any ha participat en l'Armada Santa, a la qual ha aportat molts diners en l'armament de l'embarcació equipada per aquesta vila, de la qual és clavarí, però que ara no pot pagar els seus deutes. Vós, a petició de Pere Sunyer d'aquesta localitat, home ric en béns, preteneu embargar-li els béns per 10 lliures, d'una compra de vi. Com Pere Sunyer és un home ric, el lloctinent mana que no s'embargui a Bartomeu, i que se li prorrogui el deute fins la festa de Pasqua, i se li retorni tot quant se li ha embargat.

AMS Cúria Reial 11 fol. 197

VII

1398, octubre 30, Mallorca

Berenguer de Montagut al batle de Sóller: Jacme *Miró* de Sóller, patró d'una galiota armada per aquesta vila, reté el botí aconseguit en la primera expedició, segons diu l'escrivà de l'embarcació i Jacme Ros, P. Julià i Esteve Adam, tots ells de Sóller i alistats en dita embarcació. Vos manem que prengueu les diligències oportunes per donar solució al contenciós.

ARM LC 73 fol. 162v-163

SÓLLER

En Berenguer de Montagut etc. A l'amat lo batle de Sóller o asson lochtinent, selut e dilecció: Con en Jacme Miró del vostre betlin, patró de la galera, la qual aquexa parròquia en adiutori del beneventurat passatge qui contra moros anamichs de la Fe Cathòlica s'és feta, ha armada, sia stat entreguament pagat del botí axí per si con per los tenguts de la dita galiota, segons per lo scrivà del dit botí, som stats informats, e segons per en Jacme Ros, P. Julià, per n'Esteve Adam, districtuals vostres, axí en nom lur con en nom, segons affermen, dels altres tenguts de la dita galiota, és stat ara denant nos proposat lo dit Jacme Miró nos cura de pegar ne dar aquellas la part a ells pertanyent del dit botí, ans so ha tot retengut en evident dampnatge e periudici dels demunt nomenats, per que suplicat a nos sobre les dites coses esser provehit de remey, de justicia covinent. Empersó atesa la dita suplicació ésser justa e consonant a rahó, a vos dehim e manam sots pena de XXV lliures al fisc reyal aplicadores que, citat per vos e hoit lo dit Jacme Miró fassats al demunt nomenats sobre les dites coses breu especxat compliment de justicia, tots malícies e favorts apart posades, procehint de quen breument simplement, sumaria e de pla tota triga de juus apart possada, solament la veritat del fet atesa. Certificant vos que si en defaliment de vostra justicia covendrà los demunt nomenats recorrer denant nos, nos contra vos procehirem, segons per justicia nos serà vist faedor. Data en Mallorca a XXX dies de octubre del any M CCC XC VIII. Vidit Jacobus.

VIII

1398, novembre 27, Mallorca

BUNYOLA, SÓLLER, VALLDEMOSSA, ESPORLES.

Berenguer de Montagut diu als batles de les viles que alguns districtuals seus, per guanyar els sants perdons atorgats pel Sant Pare a tots aquells que contribuïen a la Santa Armada, han

ofert diners i oli. Com ara és l'època de major abundància d'oli és convenient recaptar els oferiments. Mana que facin un pregó a les seves respectives localitats per a què tots aquells que haguessin fet alguna oferta la pagassin en sis dies.

ARM LC 74 fol. 192v

IX

1399 abril 12, Mallorca

SÓLLER

Berenguer de Montagut notifica que l'hereva d'Antoni Ribes ha dit que Bartomeu Pelliser i Jacme *Miró* de Sóller han construït una galiota, i que per fer aquella embarcació han tallat fusta en una propietat sense haver pagat res. Amb aquest requeriment el lloctinent mana que el batle obligui Bartomeu Pelliser i Jacme *Miró* a pagar i compensar l'hereva, i els recomana que si en un altre moment necessiten més fusta, que s'encarreguin de tallar-la dos mestres d'aixa i que després la paguin.

ARM LC 75 fol. 65-65v

X

1399 juny 26, Mallorca

SÓLLER

El lloctinent diu que Antoni Font, prevere i veí de Sóller, ha dit que ell, juntament amb altres persones, va armar un rampí, del qual fou escrivà, i que dita embarcació va participar amb l'Armada Santa. Ara, algunes persones diuen que s'han de repartir una gran suma de diners, i no li volen acceptar els comptes que ha donat a Berenguer de Puigvert, procurador de Jacme *Miró*, un dels patrons de l'embarcació. L'oficial del bisbe ha demanat al vicari de l'església parroquial de Sóller que intervingui en el seu favor, ja que ha d'atendre altres negocis de l'Armada. Per tot això, el lloctinent mana que siguin convocats els Jurats per elegir un hom, que representi als acordats, el qual amb el vicari examinaran els comptes.

ARM LC 75 fol. 112

XI

1399 juliol 25, Mallorca

SÓLLER

Bernat Febrer, cavaller, lloctinent de la Governació en absència de Berenguer de Montagut diu al batle de Sóller que Pere Rossel, de la vila de Sóller, es queixa que els patrons de la galera de Sóller tragueren de la seva casa 42 fustes que utilitzaren per varar la galera. Ara aquella fusta ha quedat abandonada a la vora de la mar, de manera que no l'han retornada ni han pagat res. Es mana al batle que faci pagar als patrons el lloguer de la fusta i que els retornin al seu lloc.

ARM LC 76 fol. 136

XII

1399 octubre 13, Mallorca

A la cort de Pere Tria, batle de Sóller, ha comparegut Jacme Deyà, àlies *Miró*, patró de la galera construïda a la ribera del port de Sóller, i Bartomeu Pelliser, clavarí de dita embarcació, i han dit que Pere Alaxandri els deu 3 florins d'or de Mallorca. Segons ells, P. Alaxandri es va comprometre a tornar dita quantitat del guany del botí, tant si n'hi havia com si no, argumentació que contradiu. Segons ell, quan es concertà amb els patrons demanà que li paguessin sis florins, més una part del botí, però li respongueren que tan sols li donarien tres florins més una participació del guany, i així es tancà el pacte. Com aquesta causa és una qüestió que

concerneix als Cònsols de la Mar de Mallorca, es mana que el divendres següent es presentin davant d'ells per exposar les qüestions.

AMS Cúria Reial 11, fol. 196

XIII

1399 octubre 24, Mallorca

SÓLLER

Berenguer de Montagut al batle de Sóller:

Bertomeu Pelliser de Sa Bleda de Sóller diu que malgrat haver aportat diners en la construcció de la galera de Sóller li heu fet embargament per 10 lliures que devia a Pere Sunyer, un home ric. El lloctinent diu que, reconeguda l'ajuda aportada, mana que l'embargament sigui demorat fins a Pasqua de Resurrecció.

ARM LC 76 fol 189-189v.

XIV

1399 desembre 5, Mallorca

SÓLLER

Antoni Agost, rector d'Inca, patró de la galera armada a Sóller, juntament amb Jacme *Miró*, ha dit i ha requerit al patró i clavari de la galera que acabaren els comptes de dita embarcació. Com que encara no està aclarida la qüestió, el lloctinent mana que en tres dies Jacme *Miró* i Bartomeu Pelliser, clavari, es presentin davant d'ell.

ARM LC 76 fol. 123v.

XV

1400 Novembre 5, Mallorca

PORRERES, FELANITX, MANACOR i SANT JOAN DE SINEU

Joan de Montbuy, cavaller, diu als batles de les dites parròquies que P. Mosqueroles i Antoni Servera, patrons de galera, han manifestat que algunes persones de les dites viles van prometre diners en l'armament d'aquella embarcació de Sóller. Segons ells, alguns es neguen a pagar. El lloctinent mana als batles que donin suport als patrons per recobrar les quantitats degudes, d'altre manera seria enviat un *capdeguayta*.

ARM LC 77 fol. 193v.